

جایگاه اقتصادی گیاهان داروئی در کشور

براتعلی غلامی و محمد علی عسگرزاده

اعضاء هیأت علمی مرکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام خراسان

عوارض جانبی ناشی از مصرف داروهای مصنوعی، ممنوعیت استفاده از رنگها و اسانسهای سنتتیک توسط مراجع ذیصلاح، مسائل زیست محیطی و فواید اقتصادی مناسب گیاهان داروئی باعث پیشرفت مجدد گیاه درمانی (Herbalism) و ساخت داروهای گیاهی شده است. بسیاری از کشورهای جهان از جمله آلمان، آمریکا، فرانسه، ژاپن، چین و انگلیس عمده داروهای شیمیائی خود را با داروهای گیاهی جایگزین کرده اند بطوریکه کشور آلمان ۹۰۰۰۰ نوع داروی گیاهی فرموله کرده است.

در حال حاضر بازار گیاهان داروئی در کشورهای مختلف و بخصوص کشورهای صنعتی از رشد مناسبی برخوردار است بطوریکه در بعضی از کشورها از منابع اصلی در آمد آنها محسوب می شود در این رابطه بعضی از شرکتهای آمریکائی از محل صدور محصولات ویژه خود مثل آلوتی سود کلانی حاصل نموده اند. هامبورگ مرکز اصلی داد و ستد گیاهان داروئی در اروپا محسوب می شود و مصرف گیاهان داروئی در این کشورها طی ده سال گذشته دو برابر شده است.

در سال ۱۹۸۰ هندوستان حدود ۱۰۰ تن گیاه داروئی به اروپا صادر کرده است در همین سال در آمد کشور آلمان از محل صدور فرآورده های گیاهی ۱/۲ میلیارد دلار بوده است و در سال ۱۹۹۳ بازار جهانی گیاهان داروئی به ۱۲/۴ میلیارد دلار رسید که از این مبلغ ۸ میلیارد دلار به اروپا صادر شده که ۷۰٪ آن به کشور آلمان متعلق است. کشور فرانسه در فاصله سالهای ۱۹۹۶ تا ۱۹۹۷ حدود ۴۵۰۰۰ تن گیاه داروئی وارد کرده است.

متأسفانه در کشورهای در حال توسعه و از جمله کشور خودمان بسیاری از محصولات با ارزش افزوده گرانبها مثل باریجه، آنغوزه، کندل، شیرین بیان، زیره سبز و سیاه، ترنجبین، کتیرا، زعفران و سایر اقلام عمدتاً بصورت خام و با قیمت ارزان و بدون فرآوری به کشورهای اروپائی صادر میشود.

بسیاری از مواد مؤثره تولیدی در گیاهان با ارزشند مثلاً یک گرم ماده مؤثره 18-B-glycyrrhetic acid که از گیاه شیرین بیان استخراج می گردد ۹ تا ۱۰ دلار ارزش دارد و این در حالی است که شیرین بیان کشور ما در مقایسه با نمونه های دیگر کشورها بالاترین میزان گلیسرزین را دارد (۱۳/۲۴٪) که متأسفانه

عمدتاً بصورت خام و با قیمت ارزان صادر میگردد. در سال ۱۹۹۹ در کشور آمریکا ۵۲۰ میلی گرم ریشه خشک سنبل الطیب (*Valeriana officinalis*) به قیمت ۷-۸ دلار و عصاره استاندارد شده آن ۱۰ دلار و ۵۰ سنت فروخته شده است. در حال حاضر بازار گیاهان داروئی در آسیا در اختیار کشورهای چین، هندوستان، ترکیه و تایلند است در کشور ما با توجه به شرایط خاص اقلیمی و همچنین وجود گونه های بومی خاص می توانیم بسیاری از متابولیت های داروئی گران بها را تولید نماییم و در این راستا می توان با معرفی گیاهان داروئی ویژه به کشاورزان این گیاهان را با بسیاری از محصولات زراعی کم در آمد جایگزین کرد که این جایگزینی باید همراه با مکانیزه شدن کشت گیاهان داروئی و نیز صنعتی شدن فرآوری آنها صورت گیرد.

کلمات کلیدی: گیاهان داروئی، داروهای گیاهی، مواد مؤثره، اقتصاد